

L'estat de les autonomies: parlem-ne de tot plegat

Damià Pons

D'entrada voldria fer una afirmació ben rotunda: l'actual estat de les autonomies és infinitament millor que qualsevol dels altres models d'estat que han estat vigents a Espanya els darrers tres segles. He considerat oportú començar així la meua breu reflexió per tal d'evitar que algú pensi que jo també vull afegir-me a la multitud de veus –siguin mitjans de comunicació, polítics en actiu o ciutadans que participen en política des de la terrassa d'algun cafè que a hores d'ara han convertit les comunitats autònomes en les responsables principals de tota una sèrie de fets, en molts de casos en realitat inventats o sobredimensionats, que certament, en bona lògica, haurien de merèixer una valoració negativa: la duplicitat administrativa, l'excés de funcionaris, la ineficiència política, la corrupció generalitzada, el malgastament dels recursos públics, el cost excessiu del funcionament de les institucions... Darrera aquest discurs, sobretot promogut de manera infatigable pel Partit Popular i per la Brunete mediàtica, i també per aquells sectors del PSOE que exerceixen de nacionalistes espanyols sense mitges tintes, el que hi ha és una contraofensiva que té la perversa intenció de crear un corrent d'opinió favorable a considerar que l'Estat és un santuari on s'hi troben totes les bones virtuts, mentre que les comunitats

autònomes són governades per poca cosa més que una colla d'ineptes i d'aprofitats o de lladregots caciquils. No hi cerquem cap voluntat d'objectivitat, en les anàlisis dels qui desqualifiquen visceralment l'estat de les autonomies. Tan sols una única intenció els impulsa a fer-ho: llevar legitimitat social i política a l'actual model autonòmic i posar novament en valor l'estat-nació centralitzat i uniforme, acastellanat fins al moll de l'os, al qual, d'acord amb el més ranci pensament polític del liberalisme jacobí del segle XIX, li atribueixen per se la capacitat de produir tota mena de béns: modernitat, progrés, llibertat, eficàcia, justícia i solidaritat. Un engany absolut, com sap qualsevol batxiller que hagi llegit algun manual solvent d'història d'Espanya.

la democràcia- per no haver de reconèixer el dret a un autogovern de veritat a aquelles realitats històricopolítiques que no pertanyen al grup nacional castellanoespanyol, vull dir els països de llengua catalana, el País Basc i Galícia. El nacionalisme espanyol de sempre, amb la generalització del model autonòmic, va contribuir a la creació de governs i de parlaments en unes regions castellanes que previsiblement ja s'haurien sentit satisfetes simplement amb un règim de descentralització políticoadministrativa, en definitiva, amb l'atribució de més competències i més recursos a les diputacions provincials. La racionalitat política i econòmica feia recomanable que els estatuts d'autonomia fossin únicament reservats per als territoris que tenien una identitat nacional

“La racionalitat política i econòmica feia recomanable que els estatuts d'autonomia fossin únicament reservats per als territoris que tenien una identitat nacional...”

Parlem-ne, de tot plegat. En primer lloc, no convé oblidar que la generalització del model autonòmic –desset comunitats- va ser una estratègia dels poders de l'estat –els de la transició i els de

–llengua, cultura, tradició històrica- i una voluntat col·lectiva d'autogovern, més o menys històrica i intensa, segons els casos. L'Espanya-nació, però, no va triar una opció d'aquest tipus,

tan raonable, perquè fer-ho hauria implicat haver de reconèixer la particularitat profunda de determinats territoris i, en conseqüència, la seva condició d'estat plurinacional, pluricultural i plurilingüe.

L'Espanya actual, construïda històricament al servei de l'hegemonia nacional castellana, encara que s'hagin transferit múltiples competències a les diferents comunitats autònomes, en cap moment no ha renunciat a continuar impulsant el projecte d'homogeneïtzació nacional –de llengua, de cultura i d'imaginarí simbòlic, sobretot, de la totalitat del seu territori, començat el segle XVIII amb els decrets de Nova Planta, reforçat per la idea d'estat-nació autopublicitada pel liberalisme, durant el segle XIX i els inicis del XX, i imposat totalitàriament, el segle XX, per les dictadures de Primo de Rivera i, molt especialment, de Francisco Franco. Les nacions culturals sense estat inserides dins l'Espanya autonòmica probablement han comès, els darrers trenta anys, la ingenuïtat de creure que el seu projecte de construcció nacional es podria anar desenvolupant progressivament, encara que fos amb lentitud, en paral·lel a un previsible procés de desactivació del projecte d'homogeneïtzació que històricament havia impulsat el nacionalisme castellanoespanyol. A hores d'ara, ja hi ha evidències infinites que demostren que les coses no han anat en aquest sentit. Perquè succeís així, era imprescindible que l'Estat es reconegués com a plurinacional i que assumís que

havia d'aixoplugar en igualtat de condicions les diferents nacions que incloïa.

va ser perquè varen entendre que a les acaballes del segle XX la nacionalització dels ciutadans ja

“...quina ha estat la utilització dels fons europeus que tan massivament han arribat els darrers vint anys, sobretot a les zones castellanoandaluses?”

Amb la perspectiva de les tres darreres dècades, ara ja podem pensar que si els poders de l'Estat, en la transició, varen acceptar la seva descentralització

no s'havia de fer a cops de doctrinarisme autoritari, ni aprofitant uns recursos nacionalitzadors més aviat arcaics, per exemple l'escola o el servei militar. En

l'època de la cultura de masses i de les eficients i universals tecnologies de la comunicació, la nacionalització en clau castellanoespanyola ja simplement requeria que el discurs ideològic, polític i cultural que la promou, a aquesta nacionalització, fos clarament hegemònic en els territoris no castellans de l'Estat. Tot el sistema mediàtic espanyol actual, públic i privat, ha estat concebut amb aquesta finalitat. Tan sols a Catalunya, i més secundàriament al País Basc, s'ha pogut crear un sistema de ràdio i de televisió propi que fos capaç de competir exitosament amb el d'abast estatal. A les Balears, en canvi, no hi ha hagut ni tan sols la intenció d'intentar-ho. Per això, a

la immensa majoria dels ciutadans balears l'únic discurs ideològicopolític i l'únic imaginari simbòlicocultural que els arriba diàriament i amb insistència és el que fabrica i distribueix el nacionalisme castellanoespanyol, des de les seves diferents plataformes madrilenyes, i en diferents formats i graus d'exaltació. D'aquest fet se'n deriva, per exemple, que una gran part dels nostres conciutadans continuïn menyspreant la seva identitat cultural, o que més d'un vuitanta per cent se sentin atrets pels mateixos partits polítics que monopolitzen la representació electoral de les províncies castellanes, o que no hi hagi un clam popular majoritari i irritat contra l'espoli fiscal –un 14 % del PIB-

amb què l'Estat castiga les Balears, any rere any, fins al punt de donar com a resultat que les nostres institucions públiques són les que disposen de més pocs recursos per dedicar a l'ensenyament i a la sanitat, a la cultura i a les polítiques socials, al foment de la recerca i la innovació o de l'economia productiva.

En acusar a les comunitats autònomes de malgastament dels recursos públics –un fet, d'altra banda, que a les Balears ha estat ben cert en referència a uns determinats gestors públics, adscrits al PP i a UM-, és convenient no deixar de banda l'anàlisi del que han anat fent els diferents governs espanyols, del PP i del PSOE, en matèria d'inversions i en polítiques pressupostàries. Facem-nos algunes preguntes: l'Estat ha sabut aprofitar la gran quantitat d'ingressos que ha tingut durant els anys de la gran expansió de la indústria de la construcció i del turisme de masses per posar unes bases sòlides –més formació, més innovació i recerca, més infraestructures al servei d'un desenvolupament de caràcter estructural i sostenible- que poguessin permetre avançar en la creació d'un sistema econòmic de més qualitat, que fos més productiu i més competitiu, més sòlid, que tengués una major capacitat de guanyar nous mercats a l'exterior?; què n'ha fet, l'Estat, dels quantiosos ingressos que va obtenir com a conseqüència de la privatització de les seves empreses públiques?; quina ha estat la utilització dels fons europeus que tan massivament

“En realitat, la creació de les comunitats autònomes ha estat un gran negoci per a l’Estat.”

han arribat els darrers vint anys, sobretot a les zones castellanoandaluses? Per respondre aquesta darrera pregunta, és més que suficient la lectura del llibre *Espanya, capital París*, de l’economista Germà Bel. Les seves dades i els seus arguments posen al descobert el malbaratament de milions i milions d’euros. Un malbaratament escandalós perquè ha prioritzat els objectius nacionalistes –“A Espanya, les infraestructures es pensen i s’executen per a mantenir la nació soldada”, ha afirmat Bel en una entrevista recent a *El Temps*- per davant de les conveniències de l’economia real. És per aquesta raó que s’ha construït una xarxa radial de TVG –amb quilòmetres i quilòmetres sense usuaris, amb uns dèficits de manteniment espectaculars, amb connexions difícilment justificables entre Madrid i determinades capitals de província o ciutats poc poblades- i, en canvi, no s’han prioritzat ni el corredor mediterrani ni el corredor atlàntic -del tot necessaris, i clarament rendibles, per facilitar el trasllat de mercaderies-, l’existència dels quals respon a les necessitats d’uns territoris –Catalunya, País Valencià, Múrcia i País Basc- que tenen capacitat de producció de béns industrials i, per tant, requereixen un transport ràpid, a un cost baix, per treure’ls cap a Europa. Els diferents governs d’aquest Estat suposadament tan exemplar, han malgastat quantitats immenses de milions d’euros per cosir qualsevol punt de la península a un Madrid que ha estat programat perquè es converteixi en una macrociutat a la sud-americana que xucla i

concentra en benefici propi totes les energies i tots els capitals financers, econòmics i culturals del conjunt del territori.

A més de no haver estat capaços de saber aprofitar els ingents recursos econòmics que han tengut disponibles per crear una base econòmica sòlida que pogués ser una alternativa, almenys parcial, a la hipertròfia de les indústries de la construcció i dels serveis turístics de baix rendiment, els governs de l’Estat amb freqüència han fet ús dels pressupostos públics per prendre decisions descaradament populistes, únicament explicables pels interessos electorals dels mateixos partits, ja fos eliminar algun tipus d’impost –de vegades, fins i tot, quan el seu cobrament ja havia estat transferit als ajuntaments o a les comunitats autònomes-, o bé anar distribuint cada cert temps una determinada quantitat de doblers per una o altra finalitat, canviant amb freqüència els destinataris i els motius, sempre a cops d’improvisació i en operacions de pur màrqueting partidista. La pràctica d’aquest populisme, que han compartit igualment el PP i el PSOE, ha significat una opció per la política de gestos mediàticament cridaners, en detriment de l’adopció d’aquella mena de decisions més silencioses que podrien haver estat orientades a

produir uns efectes de caràcter més estructural i més perdurable.

En realitat, la creació de les comunitats autònomes ha estat un gran negoci per a l’Estat. En transferir-los l’educació, la sanitat i els serveis socials -amb valoracions del seu cost sempre a la baixa, gairebé en tots els casos: recordem què va passar a les Balears en referència a l’educació-, l’Estat s’ha permès no haver d’assumir directament l’increment de la despesa pública de cada un d’aquests sectors –ben considerable, a causa de l’augment de la població i per l’exigència legítima dels ciutadans de voler disposar d’uns serveis equiparables als del nostre entorn europeu-, i a més a més, s’ha alliberat, l’Estat, del desgast polític que habitualment representa la gestió política d’unes àrees en les quals mai no hi ha la capacitat de satisfer totes les expectatives i demandes dels ciutadans. Amb la particularitat, així mateix, que l’Estat, que és qui recapta els impostos més substanciosos, i per tant el que té la clau de la caixa, té la possibilitat d’exercir, quan li convé, el paper d’oncle ric i de condicionar cada vegada que li dóna la gana les actuacions de les comunitats autònomes en l’àmbit de les competències que ja estan transferides. Que cada lector en cerqui alguns exemples.

Aquesta manera de funcionar ja arriba a l'apoteosi en el cas de les Balears: l'Estat cada any ens expropia uns 3.000 milions d'euros i resulta que el nostre govern ha de pidolar constantment recursos als governs estatals de torn, gesticulant agraïments propis de país colonitzat cada vegada que aconseguim la devolució d'una mínima part d'allò que prèviament ens havia estat robat. L'Estat espanyol dels darrers vint-i-cinc anys ha patentat un nou significat del terme solidaritat. Ara resulta que les Balears, i també Catalunya, tenen una disponibilitat de recursos per destinar a educació i a sanitat, a cultura i a serveis socials, que és clarament inferior a la que tenen a la seva disposició els governs d'aquelles autonomies que són beneficiàries de la nostra solidaritat. Hem arribat a una paradoxa certament increïble: a hores d'ara els dos territoris de l'Estat en què està més en perill l'estat del benestar són les Balears i Catalunya. O sigui, els dos territoris que més contribueixen al manteniment del benestar general dels ciutadans de les comunitats castellanoandaluses són els que forçosament han de tancar quiròfans, reduir el personal sanitari i docent, deixar d'atendre determinats col·lectius que la crisi va

abocant a una situació d'exclusió social.

Per tot això, no és ben raonable que, des de Mallorca estant, puguem considerar que el problema per a les Balears no és l'existència de les autonomies, sinó més aviat la perduració d'un Estat-nació que a dia d'avui, en democràcia i en un temps en què és vigent una estructura descentralitzada del poder polític, continua insistint en un nacionalisme de creuada, en l'eliminació de la diversitat existent en el seu interior, en una concepció frívola i populista de l'acció de governar, i, com a colofó, en la pràctica de l'espoli fiscal de les seves colònies mediterrànies —els d i f e r e n t s P a ï s o s Catalans— com a recurs principal per proveir-se del carburant que necessita per fer funcionar tota la seva maquinària, vull dir la de l'Estat?

Tanmateix, però, és en l'actual moment històric quan els ciutadans balears, en la mesura que ara podem triar els nostres parlamentaris i el nostre govern, perquè facin unes lleis autonòmiques i decideixin unes polítiques pròpies, disposam d'uns instruments potencialment més vàlids, els quals, en el cas que així ho decideixi el vot popular, podrien servir, malgrat les seves limitacions evidents, per anar construint una alternativa a aquest Estat que ens inclou amb l'únic objectiu d'assimilar-nos identitàriament, d'espoliar-nos econòmicament i de subordinar-nos políticament. □

“...el problema per a les Balears no és l'existència de les autonomies, sinó més aviat la perduració d'un Estat-nació...”

Informàtica Ciutat

www.informaticaciutat.com

*Venda d'equips informàtics i servei tècnic
Càmeres ip de vigilància
Disseny Web
Servei a Domicili*

Tel. : 971-28 98 98

Fax: 971- 45.16.94

E-mail: tenda@informaticaciutat.com

C/ de la Balanguera, 10 - baixos

07011 - Palma de Mallorca